

17e jaargang

nummer 4

april 1981

DAAD EN GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

*Bij elke bijzondere handeling
gaat het denken aan het doen
vooraf. Bij het handelen van
klassen of massa's blijkt de
betekenis van het handelen
pas achteraf. Hier gaat de
daad vooraf aan het begrip.*

Theo Maassen

DAAD EN GEDACHTE

ORGAAN GEWIJD AAN DE PROBLEMEN
VAN DE ZELFSTANDIGE ARBEIDERSSTRIJD

Geen vaste abonnementsprijs

De uitgave zal worden bekostigd uit *vrijwillige bijdragen*

Red. en adm.: Schouw 48-11, Lelystad

Postgiro 307695

DE STAKINGSBEWEGING TEGEN DE HERSTEL - WETTEN VAN DE BELGISCHE REGERING

(Van een Belgische medewerker)

Zoals in Nederland, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten wordt ook in België gepoogd het levenspeil omlaag te drukken. Steeds openlijker is er sprake van diefstal uit het loonzakje. Maar deze aanval op de arbeidende klasse verloopt niet gemakkelijk en bezorgt de burgerij heel wat kopzorgen.

Het streven naar een drastische vermindering van de loonkosten dateert in België van 1973/'74. Het leidde onder andere tot een voortdurend stijgende werkloosheid, waarvan het cijfer nu reeds boven de 600.000 moet liggen op een totaal aantal loontrekkenden van 3 miljoen. Verwacht wordt dat de werkloosheid nog verder zal stijgen en velen vrezen, dat ze de rekordhoogte van een miljoen bereiken zal. Dat zij gepaard gaat met een aanzienlijke loonsvermindering is duidelijk: een Belgische werkloze krijgt in het eerste jaar 60% van zijn brutoloon en daarna - indien hij gezinshoofd is - 40%, met minima en maxima tussen ongeveer 10.000 en 17.000 Belgische franken (f 750,- en f 1275,-).

Daar komt bij dat ondernemersdom en vakbeweging de loonstijgingen zo beperkt mogelijk hielden. Zij slaagden daarin door middel van een fopspeen: de vermindering van de arbeidsduur, die het bedrijfsleven veel minder kost dan loonsverhoging.

Wat bovendien als een vermindering van het reële looninkomen uitpakte was een regeringspolitiek die erop was gericht de overheidsinkomsten drastisch te verhogen via directe en indirecte belastingen. Het gebeurde vooral door een verhoging van de premies voor de sociale voorzieningen en door een verhoging van het tarief voor de BTW.

Dat dit niet altijd van een leien dakje ging, blijkt uit de gebeurtenissen van 1978. Er was in dat jaar een Roomd-rode coalitie aan het bewind die onder druk van de vakbonden tot stand was gekomen. Zij besloot ook de directe belastingen te verhogen. Dat resulteerde bij de arbeiders in open-

bare dienst o.a. in een fikse daling van het vakantiegeld. Op het moment dat het vakantiegeld werd uitbetaald brak als gevolg daarvan een landelijke "wilde" staking uit. Geen enkele bond wilde haar erkennen, maar niettemin moesten de regering-Tindemans en de bonden hun plannen laten varen. Besloten werd dat het vakantiegeld én de nieuwjaarspremie zouden worden verhoogd. Bij die gelegenheid bleek, dat ook in België de burgerij slechts binnen zekere grenzen kan opereren.

Hieraan moet worden toegevoegd, dat er de laatste jaren in België diverse arbeidersakties zijn geweest die heel duidelijk gericht waren tegen de vakbeweging. Voorbeelden hiervan zijn de akties bij bedrijven als ALE in Luik en Rodang Athus in Arlon, de aktie van de Brusselse metrobestuurders en die van de treinbestuurders van de Belgische Spoorwegen. De Belgische vakcentralen, d.w.z. het Algemeen Christelijk Vakverbond (katholiek), het Algemeen Belgisch Vak-Verbond (sociaaldemokratisch) en de kleinere Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België, zijn dientengevolge gedwongen de arbeidersklasse uiterst behoedzaam te manipuleren. Teveel openlijke vijandschap zou hen nog meer van de arbeiders vervreemden. Daarmee zou dan het gevaar dreigen, dat de ondernemers bij de loononderhandelingen geen serieuze gesprekspartner meer tegenover zich zou vinden.

Voorzichtig manoeuvreren valt de Belgische vakbeweging echter allesbehalve gemakkelijk, wordt haar integendeel bemoeilijkt door de in België bestaande politieke verhoudingen. De staatshervorming van 1980 heeft onder meer tot gevolg gehad dat zowel de sociaaldemocratie als de christen-democratie deel moeten uitmaken van de regering. Beiden zijn nodig om in Wallonië en in Vlaanderen een parlementaire meerderheid tot stand te brengen. Gevolg: de Socialistische Partij (in Vlaanderen) en de Parti Socialiste (in Wallonië) moeten helpen bij het organiseren van de loondiefstal. Weliswaar hebben ze daar geen enkele afkeer van, maar het betekent wel, dat er een eigenaardig soort toneel moet worden gespeeld, waarbij de ene tak van de sociaaldemocratie (de partij) de diefstal mede organiseert en de andere tak (de vakbeweging) daartegen moet protesteren. Vooral in Wallonië heeft dat reeds geleid tot wrijving tussen de Parti Socialiste en het vakverbond ABVV, althans in het openbaar. Binnenskamers is er uiteraard van die ruzie weinig te merken.

Dat deze ruzie zich vooral in het franstalige Waalse landsdeel manifesteert heeft zijn redenen. Het industrieel apparaat in dit gebied is het sterkst verouderd en bovendien heerst er grote werkloosheid. Van sommige streken, zoals Charleroi, Waals Brabant en gedeeltelijk ook Luik, wordt er gevreesd dat zij binnen tien jaar industriële woestijnen zullen zijn. Bovendien is hier - anders dan in Vlaanderen, waar vele streken pas na 1945 werden geïndustrialiseerd - sprake van een lange vakbondstraditie, welke voor de bonden verplichtingen schept, van bittere ervaringen met de vakbeweging tevens, wat de bonden tot extra omzichtigheid noopt. Geen wonder, dat de eerste redakteur binnenland van "De Standaard" - een vertrouwensman van CVP-voorzitter Tindemans - meermalen de vrees uitte voor een mogelijke "ontploffing" in Luik en de rest van Wallonië.

Nadat de problemen rond de staatshervorming althans gedeeltelijk uit de weg waren geruimd, achtte de heersende klasse het ogenblik gekomen voor een aanval op de lonen. Door middel van allerlei tactieken poogde men de arbeiders te verdelen in verschillende groepen, zoals werklozen en zij die meer dan 35.000 en 40.000 Belgische franken bruto per maand verdienen. De nog lopende c.a.o.'s werden vernietigd, de inkomens van de werklozen zou-

den worden verminderd en men zou een nieuwe aanval wagen op het vakantiegeld van de arbeiders in overheidsdienst. Dat was de z.g. herstelwet, waarmee natuurlijk niet het herstel van de arbeidslonen, maar het herstel van de winsten van het bedrijfsleven werd beoogd.

Tegelijkertijd werden op bedrijfsniveau enkele maatregelen aangekondigd, die de aanval op de arbeidersklasse nog verhevigden. Drie belangrijke bedrijven, te weten British Leyland in Seneffe, Citroën in Vorst (bij Brussel) en Fabelta in Tubize, zouden worden gesloten. Bij de scheepswerven van Boel in Temse en bij Clare in Tienen zouden verscheidene ontslagen vallen. Als klap op de vuurpijl kwam dan nog de voorgenomen fusie van twee van de voornaamste staalbedrijven van België, n.l. Cockerill in Luik en Hainaut-Sambre in Charleroi, waardoor op zijn minst 4.500 arbeiders van de ruim 20.000 werkloos zouden worden. Dit alles maakte de situatie in januari en februari van dit jaar uiteraard zeer gespannen.

Eind 1980 was reeds gebleken, dat de plannen van de burgerij op weerstand stuitten. Nog maar nauwelijks had de regering haar voornemens bekend gemaakt of er braken reeds enkele spontane stakingen uit, die slechts met moeite door de vakbeweging konden worden onderdrukt. Het betrof een staking in Roeselare en bij de wapenfabriek F.N. in Herstal. In laatstgenoemd bedrijf riepen de vakbondsgedelegeerden tot werkhervatting op met het "argument" dat het "te vroeg" was om te staken aangezien de week erop een betoging zou worden gehouden van het "gemeenschappelijk vakbondsfront".

Bij het neerdrukken van de lonen en het afdanken van arbeidsplaatsen toonden sociaaldemokraten als Willy Claes - ex-voorzitter van de S.P., nu minister van Economische Zaken en vice-premier -, Robert Gillon - onder-voorzitter van het ABVV en baas van de Luikse metaalbond - alsmede Georges Staquet, baas van de metaalvakbond van het ABVV in Charleroi, zich het aktiefst. In de regering is vooral Claes de drijvende kracht bij het zoeken naar maatregelen tot vermindering van lonen en sociale lasten en verhoging van sociale premies en indirecte belastingen. Wat de top van de Belgische sociaaldemocratie betreft: men vindt daar de mensen die omhoog geklommen zijn via de "radikaal-linkse" vakbondsaktie tijdens de stakingsbeweging van 1960/'61 en voor wie die stakingsbeweging natuurlijk nooit iets anders heeft betekend dan een stijgbeugel.

Om de draad van ons verhaal weer op te vatten: terwijl de regering haar aanval op de lonen voorbereidde, kwamen dus de twee grootste staalbedrijven in Wallonië met hun fusievoorstel, dat door enkelen in het diepste geheim was klaargestoomd. Om de betekenis ervan te verstaan moet men het oog richten op de situatie in de Belgische staalindustrie.

Een aantal jaren geleden is de Belgische staat meerderheidsaandeelhouder in deze industrie geworden. De overige aandeelhouders, o.a. de Société Générale en de Bank Brussel Lambert, blijken inmiddels nauwelijks bereid om bedrijven als Cockerill en Hainaut-Sambre van de ondergang te redden. Ze steken hun miljarden liever in staalbedrijven in de Derde Wereld of in nieuwe industrietakken als de elektronika. Aangezien de Belgische politici en vakbondsleiders de staalindustrie in Wallonië niet kunnen laten verdwijnen zonder een regelrechte opstand van de Waalse arbeidersklasse te riskeren, zitten Claes en de sociaaldemokratische beheerders opgescheept met de problemen van een door de Société Générale in de steek gelaten bedrijf. Er komt bij dat de Europese staalaktiviteit van de Société Générale georganiseerd wordt via Luxemburg, waar de Générale de onderneming Arbed controleert en zodoende de controle uitoefent over 't grote Vlaamse staalbedrijf

Sidmar. In Luxemburg kan de Générale veel vrijer opereren. Het is trouwens opvallend dat Arbed (en dus de Générale) in de Europese kommissie goed is vertegenwoordigd via de Luxemburgse minister Thorn en via de sekretaris van de Europese Kolen- en Staalgemeenschap Davignon, wiens familie stevige bindingen heeft met de Générale.

Welnu, het plan tot fusie van de staalindustrie in Luik en Charleroi is zo goed als zeker in het geheim genomen om Arbed en de Société Générale voor voldongen feiten te plaatsen. Wie namen er deel aan de fusievergadering? Buiten de beide managers van de betrokken staalbedrijven, de heren Frère en Charlier, vertegenwoordigers van de Belgische sociaaldemokratie, te weten de genoemde Claes, Staquet en Gillon, alsmede de heer Cools, die tot 22 februari j.l. voorzitter van de Parti Socialiste was en die burgemeester is van een Luikse randgemeente.

Wat te verwachten viel gebeurde: onmiddellijk nadat de fusieplannen bekend waren gemaakt brak er in Charleroi daartegen een spontane staking uit, omdat de fusie vooral in Charleroi heel wat arbeiders werkloos zou maken. Vakbondsman Staquet, die zelf aan de fusiebesprekingen had deelgenomen, toonde zich een voortreffelijk strateeg. Hij erkende de staking en organiseerde het verzet tegen de gevolgen van de fusie.

Gevaarlijker werd de toestand toen ook bij Cockerill spontane stakingen uitbraken tegen mogelijke afdankingen en bovendien het hele gebied van Waals-Brabant in opstand dreigde te komen vanwege de sluitingen van Leyland en Fabelte en Clare en Boel de op handen ontslagen bekend maakten. Toen zich her en der spontane werkonderbrekingen voordeden en de mogelijkheid van een grote, aan de controle van de vakbeweging ontsnappende stakingsgolf allesbehalve denkbeeldig werd, zagen de bonden zich verplicht acties en betogingen te organiseren om alles in hun greep te kunnen houden.

Typerend voor dit optreden van de vakbeweging was wat er gebeurde op de Cockerill Yards, de scheepswerf van Cockerill in Hoboken bij Antwerpen. Via haar vertrouwenslieden organiseerde de vakbeweging daar drie bijeenkomsten met de arbeiders: één voor de ochtendploeg, één voor de namiddagploeg en één voor degenen die uitsluitend overdag werkten. Het was kenmerkend een methode om de arbeiders te verdelen.

Volgens een ooggetuige, een jonge lasser, hadden de arbeiders de wil om op z'n minst te beginnen met een staking van een volle dag. Diezelfde wil kwam in de beide andere bijeenkomsten tot uiting. Maar toen de stakingsactie voor de week erop werd aangekondigd, bleken de vertrouwenslieden gekozen te hebben voor een werkonderbreking van amper twee uur, tijdens welke er zou worden betoogd. Die betoging zou dan moeten gaan naar het gemeentehuis, alwaar aan twee daar aanwezige parlementsleden een petitie zou moeten worden overhandigd.

Tijdens één van deze bijeenkomsten op de werf vertoonde zich ook de sekretaris van de bij het ABVV aangesloten vakbond. Volgens mededeling van dezelfde ooggetuige als zoeven werd deze sekretaris duchtig uitgefloten. De vertrouwenslieden, even bevreesd voor de arbeiders als voor hun baas, de sekretaris, lieten dat fluitconcert over hem heen gaan zonder in te grijpen. De maoïstische groep die zich voorheen "Amada" noemde en nu P.v.d.A. heet, telt enkele vertrouwenslieden onder haar aanhangers. Maar over de stemming in de drie werfvergaderingen, laat staan over het fluitconcert werd in haar blad "Konkreet" met geen woord gerept. Het vakbondsspelletje werd meegespeeld.

De grootste moeilijkheden ondervond de vakbeweging echter in Luik en

Charleroi. Om de stakingen te breken paste zij hier onder meer de verdeel-en-heers-methode toe. Zij zette de arbeiders van beide steden tegen elkaar op. Een andere taktiek die zij toepaste bestond hieruit, dat zij iedere staking ogenblikkelijk erkende en zich desnoods bereid toonde om 't kleinste spontane arbeidersverzet algemeen te maken. Toen bijvoorbeeld op een donderdag bij het Cockerill-bedrijf in de Luikse voorstad Seraing spontaan de arbeid werd neergelegd, schaarde Gillon zich terstond erachter en hij riep voor de zaterdag een 24-uurs-staking uit, die vervolgens onder druk van de basis werd verlengd tot het midden van de volgende week.

Steeds afzonderlijk poogde men de arbeiders van Charleroi en Luik hun woede te doen koelen in allerlei vakbondsakties. Uit alle feiten blijkt, dat daarbij een mooi stukje toneel werd opgevoerd. Allereerst poogde men het zoveel mogelijk geheim te houden dat Staquet en Gillon, Claes en Cools bij de fusie- en afdankingsplannen waren betrokken. Charlier (van Cockerill) verklaarde, dat een staking in zijn bedrijf alleen maar de vijand in de kaart kon spelen. Hij verzuimde daarbij niet de vijand aan te duiden: de Christelijke Volkspartij, de liberalen en het staalbedrijf Sidmar. De heer Frère daarentegen (de staalbaas van Hainaut-Sambre) wenste voor het begin van een betoging van de staalvakbond in Charleroi de betogers veel sukses.

Inmiddels wekten de "herstelplannen" van het (vierde) kabinet-Martens zoveel verzet bij de arbeiders, dat zowel de vakbeweging als de ondernemers zich genoodzaakt zagen gedeeltelijk toe te geven aan hun eisen. Er kwam een nieuw, landelijk, centraal akkoord tot stand, waarbij de vroegere arbeidsovereenkomsten toch konden worden toegepast en van bepaalde extreme vormen van loonsvermindering - zoals de vermindering van het vakantiegeld van het overheidspersoneel - werd afgezien.

Niettemin lijkt 1981 een stormachtig jaar voor België te worden. De regering heeft namelijk te kennen gegeven, dat ze het arbeidersinkomen toch nog verder wil doen inkrimpen. Dat betekent wellicht dat de stakingsbeweging van januari en februari alleen nog maar het voorspel is geweest van een veel heftiger strijd.

=====

V E R N I E U W I N G V A N W A T ?

Het is natuurlijk ondoenlijk - en het zou ook buitengewoon eentonig en vervelend worden - om ieder jaar opnieuw weer te wijzen op de geschiedvervalsing waaraan de CPN zich schuldig maakt met betrekking tot de Februaristaking van 1941. We hebben er, zoals de lezer zich herinneren zal, uitvoerig aandacht aan besteed nadat Frits Reuter zijn boekje over de CPN in oorlogstijd had gepubliceerd en wij zijn niet van plan erop terug te komen. Aan wat wij toen 1) schreven hebben wij in het geheel niets toe te voegen en dat des te minder omdat ieder jaar van die zijde onveranderlijk dezelfde onjuistheden en dezelfde leugens worden verkondigd.

1) "Daad en Gedachte" van maart 1979.

Wij zouden dan ook de redevoering waarmee CPN-voorzitter Hoekstra op 12 februari j.l. de Februaristaking heeft herdacht onbesproken hebben gelaten, als het niet zó was dat daarin ook enkele opmerkingen voorkwamen die erg weinig met de bewuste staking te maken hadden, des te meer echter met het karakter en de positie van Hoekstra's partij.

In de bewuste rede, die later ook als brochure is verschenen, heeft Henk Hoekstra betoogd, dat aan de CPN een "drang naar vernieuwing eigen is". Welke en hoeveel onwaarheden over de Februaristaking deze brochure ook mag bevatten, aan de zojuist letterlijk van hem geciteerde woorden willen wij graag geloof hechten, maar dan op deze voorwaarde, dat er een kleinigheid aan wordt toegevoegd. De drang naar vernieuwing die de CPN-ers eigen is, is de drang naar vernieuwing van het kapitalisme.

We verkondigen met deze bewering in het geheel geen nieuws. De bewijzen ervoor zijn betrekkelijk gemakkelijk te leveren aan de hand van officiële partij-uitspraken zowel uit de vooroorlogse periode als uit de tijd van oorlog en bezetting of die welke direkt op de oorlog volgde. Men vindt de bewijzen ook, gelijk we aanstonds zullen laten zien, in de rede van Hoekstra die wij hier op het oog hebben.

Er is echter heel duidelijk met de CPN méér aan de hand dan het sinds lang bekende feit, dat zij het kapitalisme wil vernieuwen. "In onze drang naar vernieuwing gaan wij steeds *verder*" heeft Hoekstra vestgesteld. Ook dat is iets wat wij hem niet graag zouden willen betwisten. Bij haar streven het kapitalisme te vernieuwen gaat de CPN inderdaad verder en verder. Zij komt daarbij, om het wat duidelijker te zeggen, van kwaad tot erger. Er was een periode waarin haar gedachten in de richting van een *staatskapitalistische* vernieuwing gingen. Maar dat is voltooid verleden tijd. De CPN treedt thans in 't krijt voor "het behoud en de verdieping van de parlementaire democratie" (!). Tot de actie daarvoor heeft Hoekstra bij zijn herdenking van de Februaristaking opgeroepen. Er is niets waaruit zo duidelijk blijkt om wat voor soort van vernieuwing het de CPN nu eigenlijk te doen is, niets wat zo nauwkeurig aangeeft wát zij vernieuwen wil, als deze oproep.

In 't midden van de jaren '30 verscheen er in de Verenigde Staten een boek dat "De folklore van 't kapitalisme" heette. De schrijver was een zekere Thurman W. Arnolds, die poogde aan te tonen dat er in de huidige samenleving een enorme kloof gaapt tussen ideologie en werkelijkheid, tussen de sprookjes die er omtrent de maatschappij worden verkondigd en de keiharde maatschappelijke praktijk. "Met de folklore van het kapitalisme", zo zette Arnolds zelf uiteen, "bedoel ik allerlei denkbeelden over sociale instellingen die (doorgaans) allerminst als folklore worden beschouwd doch (integendeel) voor fundamentele zaken worden gehouden". Als de rode draad van Arnold's boek geldt de zienswijze, dat de heersende maatschappelijke ideeën weliswaar niet overeenstemmen met de maatschappelijke werkelijkheid, doch dat niettemin de verkeerde ideeën daaromtrent er juist toe bijdragen die maatschappelijke werkelijkheid in stand te houden.

Vraagt men hoe men dat moet verstaan, dan kan als voorbeeld dit worden aangevoerd, dat de door de burgerlijke maatschappij gevoede democratische illusies en ideeën de schijn wekken, dat in die maatschappij de beslissingsmacht bij het parlement ligt; dat door die schijn de werkelijke macht van het kapitaal versluierd wordt en dat juist deze versluiering ertoe bijdraagt de macht van het kapitaal te verstevigen en te bestendigen.

Als er iets tot de "folklore van het kapitalisme" behoort, dan is het

wel de zogenaamde *parlementaire democratie*, die de CPN behouden en verdiepen wil in stede van haar als folklore te ontmaskeren. En aangezien de folklore van 't kapitalisme natuurlijk ondenkbaar is zonder kapitalisme, zeggen wij op grond daarvan, dat ook Hoekstra's uitlatingen het bewijs leveren dat de vernieuwingsdrang van de CPN op dit kapitalisme is gericht.

Of wij dan tegen de parlementaire democratie zijn? Dat zijn wij inderdaad. Maar dat betekent geenszins, dat wij tegen democratie gekant zijn. Wat wij de parlementaire, dat wil zeggen: de burgerlijke democratie verwijten is juist dat zij niet meer dan de democratische schijn in stand houdt en met de schijn genoeg neemt inplaats van met het wezen. Vanzelfsprekend was (en is) de burgerlijke democratie, de bij de kapitalistische produktiewijze passende bestuursvorm, een stap vooruit vergeleken bij de bestuursvormen der vóórkapitalistische samenlevingen. Maar dat is bepaald nog geen reden om haar te idealiseren.

Verdieping van de democratie is voor ons een zinvolle eis. Maar wat de CPN wil is volstrekt niet de verdieping van de democratie. De CPN wenst de verdieping van de *parlementaire democratie*. Dat kan alleen maar betekenen dat zij de *schijndemocratie* nog *schijnheiliger* wenst te maken.

Wil de "verdieping van de democratie" zich niet in het rijk van de schone schijn maar in dat van de realiteit afspelen, dan kan dat slechts betekenen, niet dat de burgerlijke democratie verdiept wordt, doch dat deze zogenaamde democratie wordt afgeschaft en vervangen wordt door de *arbeidersdemocratie*, als zijnde de beheersvorm die past bij een maatschappij waarin de loonarbeid is opgeheven en de beschikkingsmacht over de produktiemiddelen derhalve bij de producenten berust.

De CPN praat niet over de arbeiders- oftewel de radendemocratie, zoals zij al evenmin praat over de opheffing van de loonarbeid. Zij gebruikt wel fraaie woorden als "demokratische machtsvorming van de niet-rijken", maar alleen al het gebruik van een term als "niet-rijken", waarmee angstvallig verborgen wordt, dat de beslissende tegenstelling die tussen arbeid en kapitaal is, bewijst wat men van haar moet denken.

In een onlangs door de CPN uitgegeven verkiezings-brochure heet het: "De CPN wil een andere politiek". Iets dergelijks heeft ook Henk Hoekstra in zijn toespraak over de Februaristaking verklaard. Een dergelijke wens echter staat vër af van de strijd van de arbeidersklasse, die in wezen niet op een andere politiek, maar op een andere maatschappij gericht is. Politiek wordt vaak gedefinieerd als "de kunst van het mogelijke". Die definitie vereist een toelichting. Politiek is allereerst en vóór alles de kunst om de onderdrukte en uitgebuite klassen onder de duim te houden. Politiek is het geheel van maatregelen waarmee de bestaande maatschappelijke orde wordt verdedigd tegen hen die er het slachtoffer van zijn. Maar zoals er (soms) méér dan één onderdrukte klasse is, zo zijn er ook verscheidene klassen (of frakties) die van de gegeven orde profiteren. Elk van die klassen streeft er naar *die* vorm van onderdrukking te realiseren of te bestendigen waarvan zij zelf de beste vruchten plukt. Een dergelijk streven levert het beeld op van de politieke strijd, waarin door elke politieke fractie niet meer wordt bereikt dan door de overige politieke frakties wordt gedoogd en waarin "een ándere politiek" nooit iets anders betekent dan een variatie op het bestaande systeem van uitbuiting en onderdrukking, dat met zo'n "andere politiek" allerm minst wordt opgeheven.

Zodra echter de strijd van de arbeiders resulteert in de opheffing der bestaande maatschappij, in de opheffing van de loonarbeid en de uit-

buiting, dan verdwijnt ook de politiek, waarvan slechts sprake is in een klassenmaatschappij, waarin de heersenden 't nodig hebben de overige klassen te onderdrukken. Als die klassenmaatschappij en de politiek verdwijnen, dan verdwijnt uiteraard, behoeven we het nog te zeggen?, ook de CPN.

N O G M A A L S : H E T B A N K R O E T
V A N M E V R O U W T H A T C H E R

De beknopte beschouwing die wij in het vorige nummer van "Daad en Gedachte" wijdden aan de verpletterende nederlaag die de Britse premier mevrouw Margaret Thatcher tegen de Britse mijnwerkers heeft geleden, was al geschreven en voor de druk gereed, toen wij uit Engeland een aantal ons nog onbekende gegevens omtrent die gebeurtenis ontvingen. De kennisneming daarvan dwingt ons geenszins onze kijk daarop te herzien. Mevrouw Thatcher, zo schreven wij, heeft het door haar geleide kabinet slechts van een wisse ondergang kunnen redden door het niet op een krachtproef te laten aankomen en inplaats daarvan op het nippertje te kapituleren. Door het materiaal dat ons thans ter beschikking staat wordt deze zienswijze in alle opzichten bevestigd. Maar tussen dat materiaal bevinden zich diverse zó markante feiten, dat wij een aantal daarvan niet aan onze lezers willen onthouden. Ziedaar de reden dat wij nogmaals terugkomen op de situatie in Groot-Brittannië in de roerige derde week van februari en op de wijze waarop de regering erop heeft gereageerd.

De meest kernachtige samenvatting van al datgene wat zich heeft afgespeeld in een tijdsbestek van nauwelijks acht dagen troffen wij aan in een redactionele beschouwing in het "eerbiedwaardige" en nauw met de zakenwereld verbonden dagblad "Financial Times" van 20 februari '81. "In het door de Tories (de Konservatieven) geregeerde Groot-Brittannië", zo kon men lezen, "zijn het de mijnwerkers die de macht uitoefenen." Hoezeer dat op het eerste gezicht ook schromelijk overdreven mag schijnen - omdat de macht uiteraard nog altijd wordt uitgeoefend door het *kapitaal* - de waarheid die er niettemin in schuilt is deze, dat geen enkele Britse regering zich té vijandig tegenover de arbeidersklasse op kan stellen zonder dat zij op een muur stuit waartegen zij zich te pletter loopt.

Toen Heath in 1974 een mijnstaking dacht te kunnen breken door de publieke opinie tegen de mijnwerkers te mobiliseren, schreef hij algemene verkiezingen uit. Hij gaf daarbij te kennen, dat er langs die weg maar een keer moest worden uitgemaakt, wie er nu eigenlijk het land regeerde: de mijnwerkers of hij. Het antwoord dat hij ontving kon moeilijk worden misverstaan. Wie er ook regeren mocht, hij in ieder geval niet.

Mevrouw Thatcher heeft in februari j.l. zich er wel voor gewacht dezelfde vraag te stellen als Heath destijds. Onuitgesproken echter was precies deze vraag wel degelijk aan de orde en op de onuitgesproken vraag kwam een dergelijk antwoord als Heath zeven jaar geleden kreeg. Dat is het wat de "Financial Times" met zoveel woorden betoogde. En het blad aarzelde niet dat nog nadrukkelijk te onderstrepen door de regering van mevrouw

Thatcher volslagen "onbekwaam" te noemen.

Daarmee wilde de "Financial Times" geenszins beweren, dat aan mevrouw Thatcher *iedere* bekwaamheid diende te worden ontzegd. Het mocht haar dan weliswaar ontbreken aan *regeerbekwaamheid*, over *andere* talenten beschikte zij volgens deze krant wel degelijk. Op 20 februari verklaarde het bewuste blad namelijk, dat de eerste minister nog veel beter dan de beroemde boeienkoning Houdini de kunst versfond om te ontsnappen uit een schijnbaar hopeloze situatie. Niet als bestuurster of politica werd haar lof toegekend, maar als variété-artieste. Zij had een show gestolen waarnaar zowel de ondernemers als velen van haar conservatieve partijgenoten slechts tandenknaarsend hadden kunnen kijken.

Drie dagen nadat de "Financial Times" zijn vernietigend oordeel over de regering-Thatcher velde, publiceerde dezelfde krant een verklaring van de conservatieve minister van Handel, de heer John Biffin. Deze gaf daarmee openlijk toe, dat het kabinet volledig voor de mijnwerkers had gekapituleerd om te voorkomen dat het door diezelfde mijnwerkers definitief verslagen zou worden. Ziedaar de bevestiging, niet slechts van *onze* visie, maar van iets wat aan niemand in Groot-Brittannië was ontgaan, ook al probeerde mevrouw Thatcher dan krampachtig te ontkennen, dat het de aktie van de mijnwerkers was geweest waardoor de regering 't roer had moeten omgooien. Wat in feite een terugkrabbelen voor het dreigend arbeidersverzet geweest was, schilderde zij in het Lagerhuis af als een snelle beslissing van krachtige bewindslieden, een schildering die bij niet weinig leden van het parlement een honend gelach uitlokte. In dezelfde bijeenkomst van het Lagerhuis had eerder de afgevaardigde Merlyn Rees het optreden van het kabinet geen "politieke ommekeer" genoemd, maar vastgesteld, dat "de regeringstruck geschaard was en als een half geopend knipmes tot stilstand was gekomen en daarbij volledig de weg versperde".

Wat overigens natuurlijk niet te ontkennen viel was dit, dat de opzienbarende beslissing van de direkt bij de kolenindustrie betrokken ministers, inderdaad buitengewoon snel gekomen was. Hierboven merkten we reeds op, dat het gehele drama zich binnen zegge en schrijve één week heeft afgespeeld. Op 11 februari gaf mevrouw Thatcher op haar bekende hooghartige toon in het Britse parlement te kennen dat haar regering er niet over piekerde om zich met de kwestie van de aangekondigde mijnsluitingen te bemoeien en dat de Konservatieven niet aan de regering waren gekomen om als manager van de kolenindustrie op te treden. Enkele dagen later - in Wales was er inmiddels sprake van "wilde" mijnwerkersakties - nodigde mevrouw Thatcher opeens de mijnwerkersvakbond en de National Coal Board (d.w.z. de direktie der genationaliseerde mijnindustrie) uit voor een gesprek met de regering. Met andere woorden: zij ging zich opeens wél met de toestand in de kolenindustrie bemoeien. Aangezien zij echter op dat moment de ernst van de situatie volledig onderschatte, stelde zij het bewuste gesprek met de bond en de NCB vast voor maandag 23 februari. En nog verklaarde zij, bij dat gesprek slechts een passieve en géén aktieve rol te willen spelen. Binnen 24 uur was men getuige van haar salto mortale. Het voor de 23e vastgestelde gesprek werd vervroegd naar woensdag 18 februari met het bekende en zelfs voor sommige naaste medewerkers van mevrouw Thatcher verbijsterende resultaat.

Op die 18e februari werd in de ambtswoning van de premier in Downing-street een week afgesloten waarin, zoals de "Financial Times" het had uitgedrukt, aan één stuk door dreigend de oorlogstrom geroerd was. Het beeld

was juist en het sloeg bepaald niet alleen op het toenemend verzet van de mijnwerkers in alle delen van het land. Ook andere categorieën arbeiders, zo hebben we inmiddels vernomen, maakten zich gereed voor een bittere konfrontatie. Wat voor de Britse regeerders en het Britse ondernemersdom het meest verontrustend was: het ging daarbij héél duidelijk om een aktie van onderop, die hetzelfde karakter en dezelfde intensiteit dreigde aan te nemen als de klasseakties van 1972 en 1974. Terwijl de mijnwerkersvakbond nog druk bezig was om een stemming te organiseren over de vraag of er nu al dan niet gestaakt moest worden, was de basis al volop in beweging, waren "wilde" stakingspiketten - net als in '72 - al voor de grote kolendepots verschenen, werden de elektrische centrales al geblokkeerd en weigerden de spoorwegarbeiders al steenkool te vervoeren. Dat is heel wat anders dan een bij de nationale kolenraad ingediend protest van de vakbondsbureaucratie. Het is voor dat andere, dat wil zeggen voor de dreigende klasseoorlog, dat mevrouw Tahtcher in haar schulp gekropen is.

=====

VERANTWOORDING VAN DE VOOR "DAAD EN GEDACHTE"

BINNENGEKOMEN GELDELIJKE BIJDRAGEN

(1e kwartaal 1981)

G.A. te E. f 24,50; J.A. te G. f 33.-; B.v.B. te M. f 10.-; C.B. te A. f 110,50; C.B. te H. f 25.-; J.B. te A. f 30.-; H.v.D. te U. f 50.-; A.v.d. H. te W. f 60.-; C.H. te A. f 100.-; T.d.J. te A. f 50.-; G.K. te L. f 30.-; R.K. te A. f 25.-; A.v.d.M. te N. f 100.-; G.v.d.M. te L. f 35.-; H.M. te O. f 60.-; J.M. te L. f 25.-; W.M. te D. f 30.-; G.A. de P. te B. f 38.-; B.S. te A. f 50.-; G.S. te N. f 25.-; W.S. te L. f 20.-; H.T. te N. f 25.-; J.V. te H. f 50.-; K.V. te G. f 100.-; N.V. te U. f 25.-? H. d. W. te D. f 50.-; M.W.J. te A. f 70.-; S.M.Z. te S. f 100.-; H. de P. te D. f 100.-. Totaal f 1451.-.

Allen die hieraan hebben meegewerkt zeggen wij hartelijk dank. Toen wij aan het eind van het vorige jaar een beroep op onze lezers moesten doen om te zorgen, dat wij uit de schulden kwamen, vertrouwden wij er volkomen op dat onze lezers ons niet in de steek zouden laten. Reeds in 't vorige nummer van "Daad en Gedachte" konden we melden, dat we uit de schulden waren. Thans is onze financiële positie van dien aard, dat we bij een normale gang van zaken ons voorlopig geen zorgen hoeven te maken. En dat stemt tot tevredenheid. Wel moet ons van het hart dat er altijd nog lezers zijn, die het met het storten van een bijdrage niet zo nauw nemen. Laten we hopen dat ook zij bij 't zien van bovenstaand resultaat zich genoodzaakt voelen als-nog meteen hun bijdrage over te maken.

E E N N I E U W E P A R T I J I N E N G E L A N D

Men heeft het allemaal in de kranten kunnen lezen: vier oud-ministers van de Britse Labour-partij - David Owen, William Rodgers, Roy Jenkins en mevrouw Shirley Williams - hebben een nieuwe partij opgericht, waaraan niet weinig politieke waarnemers behoorlijk wat kansen geven bij de komende verkiezingen, vooral als die nieuwe partij een bondgenootschap zou sluiten met de Britse liberalen. Of die politieke waarnemers het bij het rechte eind hebben valt - ook al vanwege 't in Groot-Brittannië bestaande distriktenstelsel - op dit moment moeilijk te bekijken. Niettemin geloven wij dat er inderdaad alle reden is om haar als een zéér gevaarlijke konkurrente van zowel de Labourparty als de Britse konservatieven te beschouwen. Dat gevaar schuilt hem dan hierin dat zij, op grond van haar optreden tot dusver, beter dan de twee grote partijen van gisteren als de vertegenwoordigster van het Britse kapitalisme kan worden aangemerkt.

Dat de nieuwe partij zich Sociaal Demokratische Partij noemt is hiermee natuurlijk niet in strijd. Er is geen land, of de daar bestaande sociaaldemokratische partij was of is de partij die typisch kapitalistische belangen behartigde. Om ons tot de Britse situatie te bepalen, we zouden die als volgt willen kenschetsen:

- De Tories (de konservatieven van mevrouw Thatcher) vertegenwoordigen het kapitalisme van gisteren;
- de Labourparty (van Callaghan en Michael Foot) vertegenwoordigt 't kapitalisme van vandaag;
- de nieuwe Sociaal Demokratische Partij vertegenwoordigt het kapitalisme van morgen.

Het optreden van de nieuwe partij heeft aanleiding gegeven tot de traditionele vraag of zij nu "links" dan wel "rechts" van de Labourparty geplaatst moet worden. Wij vinden die vraag niet bijzonder zinvol, omdat de verschillen tussen "links" en "rechts" in de politiek al sinds lang vervaagd zijn en iedere betekenis hebben verloren. Dat de nieuwe partij volgens Labour rechts staat en dat de nieuwe partij zélf verklaard dat zij juist "linkser" dan Labour is, zegt allebei even weinig. En natuurlijk kan er ook geen enkele betekenis worden gehecht aan 't feit, dat mevrouw Thatcher de nieuwe politieke verschijning een "links" etiket heeft opgeplakt. Wat wél van betekenis is: de nieuwe partij noemt zichzelf niet alleen een "linkse" organisatie, zij zegt: wij zijn de moderne versie van "links"; we zijn "links" in een modern kostuum. (Aldus letterlijk geciteerd uit de "Financial Times" van 21 februari j.l.)

Een dergelijke uitspraak kan maar één betekenis hebben: voor de behoeften van de Britse samenleving (lees: 't Britse kapitalisme) is de aanpak van Labour verouderd en uit de mode. Direkt na de oorlog was zij modern, maar nu niet meer. De moderne (lees: kapitalistische) progressieve aanpak hebben wij, Owen en geestverwanten.

Wie let op de felle kritiek die het Britse ondernemersdom en de kapitalistische ekonomen hoe langer hoe openlijker op de huidige regeringspartij uitoefenen en wie voorts let op de opmars van idealistische ideologen binnen Labour, is geneigd tot de konklusie dat de pretenties van de nieuwe partij er niet zonder reden zijn. Zij is kennelijk uit niets anders dan uit de behoefte van het Britse kapitaal geboren.

=====

E E N P R A C H T I G B O E K O V E R D E
B E I E R S E R A D E N R E P U B L I E K

Over de Beierse Radenrepubliek, die in de nacht van 6 op 7 april 1919 in München werd uitgeroepen en nog geen vier weken later, namelijk op de eerste mei van hetzelfde jaar, werd neergeslagen door de kontrarevolutionaire troepen van de sociaaldemokraat Noske, bestaat betrekkelijk weinig literatuur. Wie alleen Nederlands kan lezen is - voor zover wij weten - aangewezen op een nogal tendentiekus hoofdstuk van niet meer dan 17 bladzijden in 't boek "Revolutie in Duitsland" van E.O. Volkmann (waarvan de vertaling verscheen in 1931) en op het relaas van Ernst Toller in zijn autobiografie "Ik was een Duitser" (oorspronkelijke titel: "Eine Jugend in Deutschland"). De hoeveelheid Duitse geschriften over de bewuste periode is uiteraard groter, maar niettemin toch bijzonder mager.

Wanneer we de direkt na de val van de Beierse Radenrepubliek door de kontrarevolutie geproduceerde schotschriften als waardeloos buiten beschouwing laten, dan moet worden vastgesteld dat, afgezien van een bepaald aantal publikaties van direkt betrokkenen, over de gebeurtenissen van destijds in Beieren vrijwel niets is verschenen. Meer dan een halve eeuw lang werd daarvan nooit anders dan slechts terloops melding gemaakt. Van de ruim 250 pagina's die Arthur Rosenberg aan de geschiedenis van de Duitse republiek (van Weimar) heeft gewijd, hebben er bijvoorbeeld zegge en schrijve vier betrekking op de ontwikkelingen daar. In andere geschriften is deze verhouding nog veel ongunstiger.

Zoals gezegd: direkt betrokkenen hebben het niet laten ontbreken aan verslagen, notities of herinneringen. Maar het is één van de gevolgen van de Nazi-diktatuur geweest, dat dit soort bronnen na de oorlog maar uiterst moeilijk te verkrijgen was. Voor zover dit soort materiaal in de jaren '20 werd gedrukt viel het in het begin van de jaren '30 grotendeels ten offer aan de door Goebbels georganiseerde boekverbrandingen. Veel ervan was buiten Duitsland ook vrijwel onbekend. Dáár, buiten de Duitse grenzen dus, hebben Duitstalige belangstellenden hun feitenkennis jarenlang moeten putten uit twee kleine brochures. De ene, getiteld "Die Bayrische Räterepublik", werd geschreven door P. Werner en belicht het onderwerp vanuit het standpunt van de bolsjewistische KPD. De andere, "Von Eisner bis Leviné" (geheten 1), stamt van de hand van de door de Nazi's vermoorde anarchist Erich Mühsam en toont aan, dat het zojuist genoemde geschrift van Werner niets anders is dan een poging om de politiek van de KPD door dik en dun te verdedigen en goed te praten.

Het is waar: in 1967 verscheen er (in 't Duits) een boek van een Amerikaanse historicus, dat speciaal over de revolutie van 1918/19 in Beieren handelde. Maar in het schreeuwend gebrek aan beschikbare goede informatie werd daardoor niet voorzien. De auteur ervan, een zekere Mitchell, beschouwt de Beierse Radenrepubliek als een periode van "belachelijke verwarring", die "niets dan wanorde teweegbracht". Dat zijn kwalifikaties die de Duitse kienburger ongetwijfeld uit het hart gegrepen zullen zijn, maar

1) Kurt Eisner (onafhankelijk sociaaldemokraat) en Eugen Leviné (KPD) waren deelnemers aan de gebeurtenissen.

niet direkt getuigen van een opmerkelijk inzicht in het maatschappelijk proces.

Enkele weken geleden echter heeft de situatie met betrekking tot de Beierse Radenrepubliek een grondige wijziging ondergaan. Bij de uitgeverij Büchergilde Gutenberg in Frankfurt am Main is een ruim 400 bladzijden tellend boek verschenen, boordevol met materiaal dat op de Beierse Radenrepubliek betrekking heeft. Dat materiaal is in de loop van verscheidene jaren verzameld door Hansjörg Viesel, die de bewuste teksten, dokumenten, getuigenissen, enz. niet alleen vooraf heeft laten gaan door een uitvoerige inleiding, maar ook door een chronologie. Aan de hand daarvan kan men dat wat er tijdens de Radenrepubliek in Beieren is geschied van dag tot dag volgen.

Het bewuste boek heet "Literaten an der Wand" en die titel slaat daarop, dat niet weinig (om niet te zeggen de meeste) der opgenomen teksten afkomstig zijn van tijdgenoten en betrokkenen zoals Toller, Niekisch, Graf, Marut en Mühsam, die als publicist of literator in Duitsland bekendheid kregen.

De rangschikking van al het materiaal is buitengewoon overzichtelijk. Teksten van één en dezelfde auteur zijn bij elkaar geplaatst en worden telkens vooraf gegaan door een geschreven portret van de betrokkene, dat door een bekend tijdgenoot is vervaardigd. Wie dus, om een voorbeeld te noemen, niet mocht weten wie Toller of Mühsam is wordt over diens persoon en politieke of literaire activiteiten ingelicht alvorens hij diens teksten ziet afgedrukt.

De betekenis van het boek is daarnaast gelegen in een schitterende reeks van met zorg gekozen illustraties en in de reproductie van oproepen en proklamaties die destijds in de straten van München werden aangeplakt.

Wat tenslotte ten gunste van deze dokumentenverzameling kan worden opgemerkt is dit, dat hiermee historische feiten worden gepresenteerd zonder dat ze overgoten zijn met de pikante saus van de een of andere ideologie. Zeker, wie Viesel's uitvoerige inleiding aandachtig leest, twijfelt er niet aan of hij heeft te doen met iemand voor wie een vrije samenleving het ideaal vormt en wiens sympathieën ongetwijfeld een figuur als Mühsam gelden. Maar Viesel dringt zijn visie op de maatschappij in het algemeen en op de Beierse Radenrepubliek in het bijzonder, de lezer nergens op. Hij laat het aan die lezer over zichzelf een oordeel te vormen. Het is alleen maar zijn bedoeling geweest die lezer zoveel mogelijk gegevens aan te reiken opdat hem of haar een dergelijke eigen oordeelsvorming mogelijk wordt. Het laatste wordt ook vergemakkelijkt door een uitvoerig en zeer verantwoord notenapparaat.

Wij kunnen "Literaten an der Wand" diegenen onder onze lezers die de Duitse taal machtig zijn van harte aanbevelen. Het op dik papier en met een kloeke letter gedrukte, typografisch erg mooi verzorgde boek maakt een buitengewoon "dure" indruk. Voor een werk van deze omvang, dit formaat en deze hoeveelheid illustratiemateriaal valt die prijs echter bijzonder mee. In de Duitse boekwinkel kost het DM 34.-. Bepaald niet niks, maar spotgoedkoop als men ziet wat men ervoor in handen krijgt.

=====

Hebt u voor het jaar 1981 al een financiële bijdrage overgemaakt?

=====

OVER DEMOKRATIE GESPROKEN

In alle toonaarden hebben we steeds weer horen verkondigen, dat onze rechtsstaat en daarmee tevens de democratie in gevaar is. Vooral na de gebeurtenissen bij de kroning van Beatrix op 30 april van het vorige jaar en na de ontruiming van de flats aan de Prins Hendrikkade en van de Grote Wetering, beide te Amsterdam, waren de klachten van bepaalde bewindslieden over een in gevaar verkerende democratie niet van de lucht.

Hoezeer deze democratie onze bewindslieden en parlementariërs wel ter harte gaat, heeft men regelmatig kunnen waarnemen. Toen bijvoorbeeld in 't vorige kabinet (van Den Uyl) een abortuswet werd aangenomen, ondanks een "onaanvaardbaar" van de minister van justitie Van Agt, trad deze minister *niet* af, zoals gebruikelijk is, maar bleef aan om, naar hij zelf verklaarde, de wet tegen te houden door het niet te ondertekenen. Gelukkig kwam de Eerste Kamer hem te hulp, door het wetsontwerp te verwerpen.

Herhaaldelijk komt het voor, dat een bewindsman een aangenomen motie naast zich neer legt, zonder dat dit enige gevolgen heeft voor zijn positie. Want als puntje bij paaltje komt kiezen de parlementariërs van de regerende partijen vóór het voortbestaan van het kabinet tégen hun eigen opvattingen in.

Een meerderheid van de Tweede Kamer was vóór een olieboycot van Zuid-Afrika. De grootste strijder voor zo'n boycot was de CDA-er Scholten. Nu het kabinet duidelijk te kennen heeft gegeven niets voor een boycot te voelen, slikt Scholten al z'n grote woorden weer in omdat bij een doorzetten het kabinet in gevaar komt.

Hetzelfde gebeurde met de opwerkingskontrakten, die gesloten waren met twee fabrieken in het buitenland. De Tweede Kamer moest de wet daarvoor goedkeuren zonder de inhoud van de kontrakten te kennen. De oppositie en een groot deel van het CDA was daartoe niet bereid. Men wilde eerst de inhoud van het kontrakt kennen, opdat men zorgvuldig zou kunnen oordelen. Dit nu weigerde het kabinet, omdat de buitenlandse bedrijven dat niet wilden toestaan. Wie nu mocht menen, dat dit een hachelijke situatie voor het kabinet was, vergist zich deerlijk. Ook nu weer gingen de CDA-ers door de knieën. Ten koste van eigen opvattingen moest het kabinet worden gered.

In naam heeft het CDA dan wel tien dissidenten, onder aanvoering van de voormalige voorzitter van de ARP Hans de Boer, maar deze dissidenten hebben alleen maar een grote bek zolang dat geen kwaad kan. Zo gauw echter het kabinet in gevaar komt, weet fraktieleider Lubbers de Lepe ze altijd weer op het juiste pad te krijgen, zodat het kabinet geen gevaar loopt.

Inderdaad, de geloofwaardigheid van de parlementaire democratie wordt steeds meer aangetast. Voor het grootste deel ligt dat aan de parlementariërs zelf. Laten we hen daarvoor dankbaar zijn.

=====

Het slot van het in ons maartnummer gepubliceerde opstel over de vakbeweging in Oost- en in West-Europa zal verschijnen in het komend meinummer.

=====